

ТОЛСТОВ І.В., к.філос.н, доцент,

ДАРАГАН А.В., здобувачка освіти, гр. 101-ПАМЛ-Д20

Український державний університет залізничного транспорту

м. Харків, Україна

СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКІ ІДЕЇ КОНСТИТУЦІЇ ПИЛИПА ОРЛИКА

В цьому році виповнюється 350 років з дня народження гетьмана Пилипа Орлика, автора першої вітчизняної конституції, в якій обґрунтовується ідея незалежності України як суверенної держави. І сьогодні, коли наша країна переживає не найкращі часи, боронячись від російської агресії, звернення до соціально-філософських ідей Конституції, вивчення їх з позицій усього історичного контексту стає актуальним та необхідним.

Конституція Пилипа Орлика базувалася на філософських ідеях професорів Києво-Могилянської академії. Український історик В.А.Смолій писав, «що одними із визначних для документу стали ідеї філософів Києво-Могилянської академії, які у свій час навіть випереджали європейську філософсько-правову думку. Серед цих ідей слід окремо виділити концепції природного права та природного стану, теорію договірного походження держави та суспільства, конституційне обмеження абсолютистської форми правління тощо» [1., с 14]. Звісно, під час свого навчання у цьому славетному закладі Пилип Орлик не міг не познайомитися з цими ідеями і потім використати їх у своїй Конституції.

Однією з головних соціально-філософських ідей Конституції Пилипа Орлика є ідея про поділ влади на законодавчу (Генеральна Рада), виконавчу (Генеральна старшина й гетьман) та судову (Генеральний суд). На думку деяких експертів, дана ідея виникла вперше в Пилипа Орлика, а не у Шарля Монтеск'є. Одним із аргументів на користь цього є те, що французькому мислителю, на час створення Конституції, виповнився

лише 21 рік. В такому віці він тільки-но закінчив навчання в університеті на юридичному факультеті й надрукував твори (1721р. – «Перські листи», 1734р.– «Роздуми про причини величі та падіння римлян», 1748р. – «Про дух закону...»), в яких аргументується ідея поділу влади почав набагато пізніше В такому випадку складно стверджувати, те що Пилип Орлик міг взяти цю концепцію у Монтеск'є. Існує припущення, що навпаки французький філософ міг ознайомитися з конституцією українського гетьмана, яка також була видана латинською мовою.

Також конституція базувалася на запозичених Пилипом Орликом і відповідним чином творчо удосконалених ідеях англійського філософа Джона Локка, які були представлені у творі «Два трактати про державне правління». Це ідеї про природні права, які гарантували всім людям, незалежно від їхнього соціального походження, право на свободу, рівність та власність. Орлик як і Локк вважав, що держава повинна функціонувати для захисту цих невід'ємних природних прав людини.

В цілому в Конституція були враховані життєві проблем різних прошарків тогочасного українського суспільства. Хоча Конституція не мала класичного декларування прав людини, але в ній містилися зобов'язання здійснення прав певних груп населення, які покладалися на відповідного урядовця. Наприклад, серед обов'язків гетьмана був нагляд за тим, щоб посполитам і звичайним козакам не чинилось утисків та надмірних поборів. В жодному разі гетьман, як і підскарбій, не мав права зазіхати на військовий скарб та надходження до військової скарбниці, використати його задля себе та власної користі. Підскарбій піклувався про скарбницю та її доходи, використовувати її у громадських потребах. Пани та урядовці не могли залучати ремісників до своїх домашніх робіт без оплати, звільняти козаків від служби для панських доручень. В конституції були прописані привілеї і для простого люду, наприклад,

родини, у яких чоловік загинув під час воєнних походів козаків та залишив осиротілих дітей, звільнялися від усіх громадських робіт та повинностей.

Хоча Конституції Пилипа Орлика не судилося справдитися в реальності, вона є великим доказом спроби створення незалежної української держави ще на початку XVIII століття. Вона відображує яким би міг бути політичний та соціальний устрій українських територій, якщо історичні події були б більш сприятливими. Але Конституція Пилипа Орлика на сьогодні залишається важливим документом, який свідчить про досить ранні демократичні засади суспільного устрою в Україні часів Гетьманщини та про високий рівень соціально-філософської культури українців, адже окремі її положення на багато десятиліть випередили правову думку європейських народів.

Список використаних джерел

1. Конституція гетьмана П. Орлика : методичні вказівки з дисципліни «Історія України» / укладачі : О. П. Гужва, В. М. Щербак, Л. М. Близнюк, Т. М. Саламатіна, О. О. Литвиненко, Г. Ф. Арбузов, К. Е. Колісник, І. В. Толстов ; кафедра історії. - Харків : УкрДАЗТ, 2014. - 37 с

ТОЛСТОВ І.В., к. філос.н., доцент,

СКУРІХІН Д.І., к.техн.н., доцент

Український державний університет залізничного транспорту

м. Харків, Україна

ПРО ПРИЗНАЧЕННЯ ФІЛОСОФІЇ

Незважаючи на прагматизм епохи, в якій ми живемо, сьогодні спостерігається тенденція різкого зростання інтересу до гуманітарного знання. І справа не тільки в тому, що людина не перестає задавати важливі екзистенційні питання про сенс свого існування та про своє місце у світі, а також й в тому, що в умовах світової кризи, яка пов'язана з військовою